

I dialetti – Il gruppo occidentale

1. a) Thuc. IV 126,2 ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προσήκει τὰ πολέμια οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἐκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετήν, καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἐτέρων, οἳ γε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἦκατε, ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλεόνων μᾶλλον ἐλάσσους, οὐκ ἄλλω τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν

b) Plat. Leg. 625d-626b ταῦτ' οὖν πρὸς τὸν πόλεμον ἡμῖν [Cretesi] ἅπαντα ἐξήρτυται ... ἄνοιαν δὴ μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν ὡς οὐ μανθανόντων ὅτι πόλεμος αἰεὶ πᾶσιν διὰ βίου συνεχῆς ἐστὶ πρὸς ἀπάσας τὰς πόλεις: ... ἦν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ' εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις αἰεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι. καὶ σχεδὸν ἀνευρήσεις, οὕτω σκοπῶν, τὸν Κρητῶν νομοθέτην ὡς εἰς τὸν πόλεμον ἅπαντα δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ νόμιμα ἡμῖν ἀποβλέπων συνετάξατο, καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω φυλάττειν παρέδωκε τοὺς νόμους, ὡς τῶν ἄλλων οὐδενὸς οὐδὲν ὄφελος ὄν οὔτε κτημάτων οὔτ' ἐπιτηδευμάτων, ἂν μὴ τῷ πολέμῳ ἄρα κρατῆ τις, πάντα δὲ τὰ τῶν νικωμένων ἀγαθὰ τῶν νικόντων γίνεσθαι

c) Hom. Il. II 653-656 Τληπόλεμος δ' Ἡρακλεΐδης ἠὺς τε μέγας τε / ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίῳ ἀγερώχων, / οἱ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διὰ τριχὰ κοσμηθέντες / Λίνδον Ἴηλυσὸν τε καὶ ἀργινόνετα Κάμειρον || Hes. fr. 233 M.-W. πάντες δὲ τριχάϊκες καλέονται / οὐνεκα τρισσὴν γαῖαν ἐκάς πάτρης ἐδάσαντο

d) Hesych. δ 2484 L. Δύμη ἐν Σπάρτῃ φυλὴ, καὶ τόπος

e) Herodot. VIII 73 οἰκείει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνη ἐπτὰ. τούτων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἐόντα κατὰ χώραν ἴδρυνται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρχάδες τε καὶ Κυνοῦριοι. ἐν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαιϊκὸν ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐωυτῶν, οἰκείει δὲ τὴν ἄλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνη τῶν ἐπτὰ τέσσαρα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριεὲς τε καὶ Αἰτωλοὶ καὶ Δρύοπες καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν πολλὰ τε καὶ δόκιμοι πόλεις, Αἰτωλῶν δὲ Ἡλίας μούνη, Δρυόπων δὲ Ἐρμιῶν τε καὶ Ἀσίνῃ ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ, Λημνίων <...> δὲ Παρωρεῖται πάντες

2. a) μάτηρ || φάναξ, λαφός || δίδωμι (ai. *dádarti*, lat. *dat*), φέροντι (ai. *bháranti*, lat. *ferunt*), φίκατι (lat. *viginti*) | πρᾶτος, ἰαρός || τοί, ταί || τύ (**tw-*) || τῆνος || νιν || φέρομες || διδόμεν (cf. lat. *certa-men*) e φέρεν || κα (eol., cipr. κε, ion.-att. arc. ἄν), πόκα || αἰ

b) α + |e| > η || τέτορες (att. τέτταρες, ion. τέσσαρες, eol. πίσυρες, mic. τετρῶρες) || βασιλέος, βασιλεί, βασιλέα || σκευάζαι, κομίξαι || φευξοῦμαι (ma arg. εδικασσαν, εργασαντο, cipr. οικιζοντες)

c) ο δε κα μη ληι πλεν αποστελλοισασ τασ πολιοσ θανα[σι]μοσ τενται || ἦνθον || φίσαρμι

d) ἡμί, μῶσα, ἵππω, ἀνθρώπως / εἰμί, μούσα, ἵππου, ἀνθρώπους

e) φάρω || χρέεσται || λυσάστο || φιλείμενος || ἀρχόντοις

Bibliografia

- E. Boisacq, *Les dialectes doriens*, Paris-Liège 1891.
W. Dittenberger-K. Purgold, *Die Inschriften von Olympia*, Berlin 1896 (rist. 1966).
W. Brandt, *Griechische Temporalpartikeln vornehmlich im ionischen und dorischen Dialekt*, Diss. Strassburg 1907.
F. Bechtel, *Die griechischen Dialekte*, II, Berlin 1923 (rist. Hildesheim 1963)
E. Bourguet, *Le dialecte laconien*, Paris 1927.
A. Thumb-E. Kieckers, *Handbuch der griechischen Dialekte*, I, Heidelberg 1932², 69-321.
R. Nehrbass, *Sprach und Stil der Iamata von Epidauros*, Leipzig 1935.
C.D. Buck, *The Dialect of Cyrene*, «CPh» XLI (1946) 129-134.
P. Milazzo, *Il dialetto greco di Sicilia nel quadro dei dialetti ellenici*, Palermo 1948.
K.H. Bode, *Die vordorischen Sprachzüge in den dorischen Dialekten*, Diss. Göttingen 1950.
E. Risch, *Die Sprache Alkmans*, «MH» XI (1954) 20-37.
E. Risch, *Die Gliederung der griechischen Dialekte in neuer Sicht*, «MH» XII (1955) 72ss.
E. Schwyzer, *Griechische Grammatik*, I, München 1959³ [1934¹], 91-96.
F. Kiechle, *Das Verhältnis von Elis, Triphylien und der Pisatis im Spiegel der Dialektunterschiede*, «RhM» CIII (1960) 336-366.
W. Porzig, recens. a A. Thumb-A. Scherer, *Handbuch der griechischen Dialekte*, II, Heidelberg 1959², «Gnomon» XXXII (1960) 593.
Anna Morpurgo Davies, "Doric" Features in the Language of Hesiod, «Glotta» XLII (1964) 138-165.
K. Strunk, *Dorisches und Hyperdorisches*, «Glotta» XLIII (1964) 165-169.
Addolorata Landi, *Contributi al dialetto dorico di Locri Epizefiri*, «RAAN» XLIII (1968) 63-67.
Addolorata Landi, *Note di dialettologia greca attraverso le iscrizioni delle colonie achee della Magna Grecia*, «Klearchos» XIII (1971) 113-126.
Addolorata Landi, *I dialetti dorici in Sicilia. Il corinzio*, «RAAN» XLVI (1971) 3-42.
Addolorata Landi, *I dialetti dorici in Sicilia. Il rodio-cretese*, «RAAN» XLVII (1972) 85-93.
Addolorata Landi, *I dialetti dorici in Sicilia. Il megarese*, «RAAN» XLVII (1972) 95-110.
R. Lazzeroni, *Contatti di lingue e di culture nell'Italia antica. Elementi greci nei dialetti italiani*, «SSL» XII (1972) 1-24.
A. Bartonek, *Greek Dialects of Archaic Sicily. Their Integration Tendencies*, «GLO» V (1973) 71-89.
G. Giangrande, *Dorische Genetive bei Homer*, «Glotta» LI (1973) 1-6.
Addolorata Landi, *Ultimi contributi al dialetto dorico di Locri Epizefiri. Influssi storico-culturali sulla lingua*, «RAAN» XLVIII (1973) 57-76.
H. Solin, *Namen von den dorischen Inseln*, «ZPE» X (1973) 282-284.
J. Blomquist, *The Dialect of Epizephyrian Locri*, «Oath» XI (1975) 17-35.
A.G. Tsopanakis, *A Doric Pronoun (αὐταντός-αὐτοσαντός in Tragedy)*, in *Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου*, Thessaloniki 1975, 183-199.
C. Brixhe, *Le dialecte grec de Pamphylie. Documents et grammaire*, Paris 1976.
J. Chadwick, *Who Were the Dorians?*, «PP» XXXI (1976) 103-117.
C. Gallavotti, *Il documento orfico di Hipponion e altri testi affini*, «MCR» XIII-XIV (1978-1979) 337-359.
J.L.A. Moralejo, *Los dorios, su migración y su dialecto*, «Emerita» XLV (1977) 243-277.
Addolorata Landi, *Dialetti e interazione sociale in Magna Grecia. Lineamenti di una storia linguistica attraverso la documentazione epigrafica*, Napoli 1979.
A. López Eire, *El problema de los dialectos dóricos y nordoccidentales*, «Emerita» XLVIII (1980) 15-30.
J.V. Méndez Dosuna, *Clasificación dialectal y cronología relativa. El dialecto eleo*, «SPHS» IV (1980) 181-201.
E. Rizzi, *Il dorico di Creta; aspetti e problemi della struttura fonematica*, «SILTA» X (1981) 251-282.
C.J. Ruijgh, *Le Dorien de Théocrète: Dialecte Cyrénien d'Alexandrie et d'Égypte*, «Mnemosyne» n.s. XXXVII (1984) 56-88.
O. Masson, *La Sicile et le monde grec archaïque. L'apport de la linguistique*, «Kokalos» XXX-XXXI (1984-1985) 71-77.
J.V. Méndez Dosuna, *Los dialectos dorios del Noroeste. Gramática y estudio dialectal*, Salamanca 1985.
J. Chadwick, *I Dori e la creazione dei dialetti greci*, in D. Musti (cur.), *Le origini dei Greci. Dori e mondo egeo*, Roma-Bari 1985, 3-12.
L. Innocente, *I Dori e la loro lingua in Pausania II 37,5*, «Aevum» LIX (1985) 41-49.
E. Risch, *La posizione del dialetto dorico*, in D. Musti (cur.), *Le origini dei Greci. Dori e mondo egeo*, Roma-Bari 1985, 13-35.
R. Arena, *Di alcune forme del greco di Sicilia*, «Acme» XL (1987) 17-23.
A. Lillo, *The Dorian Numeral Forms φειχάτι, βείχάτι, εἴχάτι*, «MSS» XLVIII (1987) 175-178.
A. Lillo, *The Dorian Numeral τέτορες*, «MSS» XLIX (1988) 71-73.
A.C. Cassio, *Lo sviluppo della prosa dorica e le tradizioni occidentali della retorica greca*, «AION(filol)» XI (1989) 137-157.
J.L. O'Neil, *Dorian and Ionian Colonies in Sicily and their Relations with the Natives*, «Classicum» XV (1989) 14-18.
A.C. Cassio, *Alcmane, il dialetto di Cirene e la filologia alessandrina*, «RFIC» CXXI (1993) 24-36.
A. Lillo, *El hapax γλέννα y la lengua poética de Alcán*, «Emerita» LXIII (1995) 21-45.
W. Blümel-R. Merkelbach, *Dorisch ἐντί statt ἐστί*, «ZPE» CXII (1996) 151-152.
Begoña Ortega Villaro, *Observaciones sobre la onomástica griega de Tarento y Heraclea*, «BN» n.s. XXXIII (1998) 253-262.
A.C. Cassio, *Futuri dorici, dialetto di Siracusa e testo antico dei lirici greci*, in A.C. Cassio (cur.), *Κατὰ διάλεξτον. «Atti dell'III Colloquio internazionale di dialettologia greca. Napoli-Fiaiano d' Ischia, 25-28 settembre 1996»*, Napoli 1999, 187-214.